

Vašina, Lubomír

Sémantické volumenální pole - psychosémiotická a neuropsychologická charakteristika

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I, Řada pedagogicko-psychologická. 1982, vol. 31, iss. 117, pp. 71-80

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/112804>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

LUBOMÍR VAŠINA

SÉMANTICKÉ VOLUMENÁLNÍ POLE – PSYCHOSÉMOTICKÁ A NEUROPSYCHOLOGIC- KÁ CHARAKTERISTIKA

ÚVOD

Tato práce je součástí teoretické základny vědeckovýzkumného úkolu řešeného katedrou psychologie a navazuje na předcházející článek „Psychosémiotická dimenze komunikace uměním v kontextu neuropsychologie“ (Vašina, 1981). Cílem obou studií je vybudovat model lidské komunikace v kontextu psychosémiotiky a neuropsychologie, odhalit některé zákonitosti znakového odrazu objektivní reality a uplatňování kreativity v komunikačním aktu.

Konkrétní experimentální činnost bude v první etapě 7. pětiletky zaměřena na oblast umění, které představuje sémiotickou soustavu a objekt komunikace. Ve druhé etapě 7. pětiletky experimentálně ověříme vliv původní komunikační znakové techniky na průběh individuální psychoterapie neuróz. Současně se zaměříme na zjištění efektu použité znakové psychoterapie u uzavřené skupiny neurotiků.

V této studii pojednáme o jednom ze stěžejních bodů již zmíněné teoretické koncepce, kterým je sémantické volumenální pole.

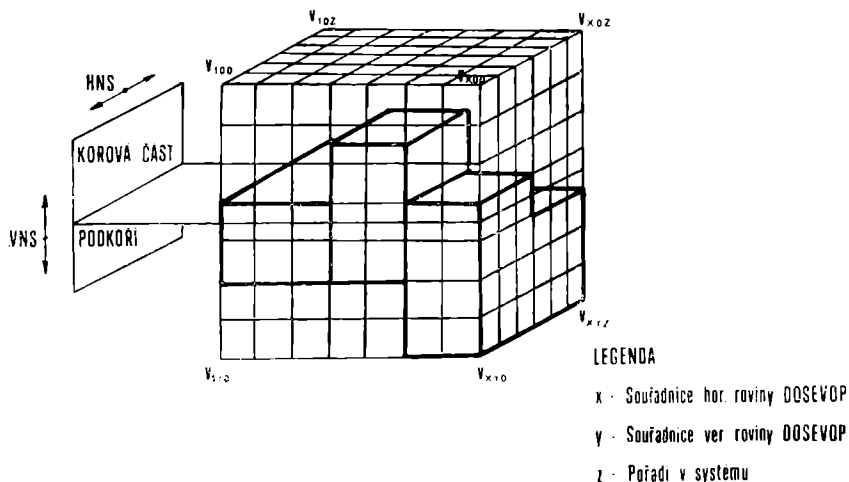
PSYCHOSÉMOTICKÁ CHARAKTERISTIKA

Sémantické volumenální pole, vyčleněné z asociačního prostoru, dáváme v interakčních souvislostech s řadou vnějších i vnitřních determinant do kauzálního vztahu s komunikační činností.

V odborné literatuře se doposud jen okrajově objevovaly názory na problematiku relací mezi asociačním prostorem a sémantickým polem, které navíc mnohdy redukovaly sémantické vztahy na jejich asociační vztahy s různou asociační silou. V návaznosti na užívání asociačního experimentu se objevil názor, že tato metoda nejen objektivizuje asociační sílu, ale že s její pomocí lze usuzovat mj. na rozsah sémantického pole. Domníváme se, že uvedený názor je mylný např. i z toho důvodu, že asociačním experimentem nevysvětlíme přítomnost těch prvků dynamického systému, jaký

představuje sémantické volumenální pole, mezi nimiž není asociační vztah, ale sémantický vztah.

Různé typy asociačních vztahů (od nejjednodušších, které se rozvíjejí na základě klasického podmíněného reflexu, až po nejsložitější, rozvíjející se v průběhu kognitivní činnosti) v asociačním prostoru, evokovaném nějakým pro subjekt smyslově názorným nebo abstraktně logickým podnětem, se realizují v různých směrech. Je to dáno tím, že asociační prostor není ohraničený smyslem, který se v daném okamžiku teprve konstituuje. Jinak řečeno, asociační prostor se rozvíjí pod vlivem vnějších a vnitřních signálů, které v podobě kódovaných impulsů excitují příslušné neuronové okruhy. V kontextu těchto okruhů se tvoří asociační vazby mezi emocionálně-kognitivními názornými i nenázornými obsahy. V místech, kde dochází k zesílení kruhových neuronových vazeb (zde se uplatňuje vliv motivu, záměru atd.), se realizuje psychosémiotická modulace v následných dominantních sémantických volumenálních polích (DOSEVOP), která jsou ohraničena časoprostorovým parametrem.

Obr. 1. Dominantní sémantické volumenální pole v čase t

DOSEVOP nemá jen plošnou charakteristiku, ale i emocionálně kognitivní prostorovou charakteristiku danou jednotlivými etážemi CNS, kde se smyslově názorné i abstraktně logické obsahy spojují simultánními, či sukcesivními postupy v kombinovaných sémiotických soustavách. Proto sémantická pole označujeme jako volumenální. Přitom jsme si vědomi toho, že hranice DOSEVOP v asociačním prostoru jsou determinovány interakčními účinky a vzájemnou podmíněností celé řady faktorů, z nichž nás především zajímá motiv, sémantické vztahy mezi sémantickými rysy v sémantickém záznamu apod. (Již v úvodu této studie jsme rozvedli, že v první etapě 7. pětiletky se budou experimenty realizovat v oblasti výtvarného umění, proto je třeba nejprve rozvíjet v této relaci i teoretickou základnu.)

Motiv, který se podílí na realizaci estetického vztahu, evokuje v permanentním neuvědomovaném toku myšlenkové činnosti smysl, který aktualizuje dominantní sémantické volumenální pole. Prostřednictvím systémů zpětných vazeb je celý proces konstituován jako kontinuum z minulé zkušenosti fixovaných názorných i nenázorných psychických obsahů. V tomto kontinuu jsou fixovány jak individuální zkušenosti jedince, tak i poznané sociální zkušenosti lidstva.

Jestliže v myšlenkovém toku jsou latentně přítomné různé sémiotické soustavy, potom smysl evokovaný konkrétním motivem představuje nejobecnější intenci právě uvědomovaného, připravovaného sdělení či výpovědi, pro které je třeba hledat vyjádření ve významech adekvátních obsahu smyslu. Jedná se o ty sémiotické soustavy, které jsou determinované prostřednictvím smyslu v aktualizovaném dominantním sémantickém volumenálním poli. Ostatní znakové soustavy jsou přítomny potenciálně, což jim umožňuje eventuálně vstoupit do DOSEVOP. V jiném případě mohou aktualizovat jedno nebo více vstřícných (subdominantních) sémantických volumenálních polí. Dominantní a vstřícná pole poskytují možnost sémantické modulace smyslu, která je důsledkem působení měnících se vnějších a vnitřních podmínek na výchozí motiv.

Tato sémantická modulace smyslu představuje sémantický záznam, který můžeme charakterizovat jako systém simultánních schémat, jejichž jednotlivé komponenty vstupují do sémantických vztahů. Pro tato schémata jsou charakteristické logicko-sémantické obsahy, které jsou výsledkem konjunkce sémantických rysů. Tyto hloubkové struktury se považují za prvotní oproti hloubkové syntaktickým strukturám. Korespondence mezi těmito strukturami se realizuje prostřednictvím vnitřní řeči. Na této rovině převládají simultánní postupy. V dalším průběhu, při přechodu k povrchovým strukturám, převažují sukcesivní postupy.

Z výše uvedeného vyplývá, že člověk se při percepci (např. výtvarného díla) řídí pomocí sémantických kritérií, jsou-li sémantické vztahy přehledné. V tomto případě jsme dospěli k následujícímu závěru: Jestliže výtvarné dílo považujeme za sémiotickou soustavu tvořící sémantický celek, potom lze již osmileté děti naučit adekvátní smysluplné analýze sémantických vztahů v tomto celku. To znamená, že při novém způsobu vedení estetické výchovy lze tyto děti naučit hodnotné komunikaci uměním dříve než uvádí některé studie kladoucí důraz až na tu věkovou úroveň, kdy se rozvíjejí formální operace.

Navrhujeme následující postupy při výuce komunikace uměním: Nejprve je nutné naučit děti odhalovat sémantické vztahy v sémantickém celku manipulací s těmito vztahy jako s „věcmi“ s úkolem vydělovat je nebo naopak propojovat podle stupně sémantické informace v jednotlivých vztazích. Tento postup je do určité míry jazykový školní výuce poznatků o větě jako sémantickém celku. I když jazyková znaková soustava má řadu odlišných charakteristik oproti ostatním sémiotickým soustavám, je pochopení principů její výstavby základním předpokladem pro pochopení všech ostatních znakových soustav. Organizování činnosti se sémantickými vztahy umožní rozvoj kreativních schopností dětí, umožní akceleraci kognitivního vývoje a plnovýznamových komunikací v nejširším slova smyslu.

SMYSL A VÝZNAM

Smysl je třeba chápat ve vztahovém rámci myšlenkové činnosti tehdy, jestliže si začínáme uvědomovat výsledky této činnosti. Aby byl smysl sdělitelný, musí se prostřednictvím aktualizovaného dominantního sémantického volumenálního pole realizovat v objektivních znakových soustavách. Např. V. A. Zvegincev (1973) uvádí, že smysl vzniká jako výsledek myšlenkového aktu. Rozdíl mezi smyslem a významem spočívá v tom, že význam je uvnitř jazyka a smysl vně jazyka. Smysl je možný jen potud, pokud existují významy a ty zase existují pro smysl a formují se prostřednictvím smyslu.

Jestliže můžeme říci, že myšlenkové operace tvoří operační soustavy, potom tyto soustavy jsou tvořeny segmenty, pro jejichž možnou variantu uspořádání dává impuls motiv. Toto uspořádání reprezentuje smysl. Jestliže se přitom uplatňují simultánní postupy, můžeme o smyslu hovořit jako o výsledku tvořivého myšlení.

Smysl má dvě funkce: a) funkci integrátora, kde pomáhá při sjednocování aktuálních vnějších a vnitřních podnětů s pamětními engramy z minulé zkušenosti k určení následující činnosti. Tato funkce se dále realizuje prostřednictvím aktualizovaného dominantního sémantického volumenálního pole; b) funkci selektora, kde zužuje možnost výběru z původně neomezeného počtu variant v sémiotických soustavách.

Smysl popisujeme jako psychologické kompozitum, jehož součástí jsou poznávací, hodnotící a regulační modality a současně i výchozí motiv. Smysl může být v nekonečných proměnách částečně ve vědomí a částečně v nevědomí.

DOMINANTNÍ SÉMANTICKÉ VOLUMENÁLNÍ POLE (DOSEVOP)

VSTRÍCNÉ (SUBDOMINANTNÍ) SÉMANTICKÉ VOLUMENÁLNÍ POLE (VSUSEVOP)

DOSEVOP (viz obr. 1), jehož základ z neurofyziologického hlediska je dán součinností horizontální nervové soustavy — HNS s vertikální nervovou soustavou — VNS, je otevřený dynamický systém s prostorovou charakteristikou variovanou časovými parametry a řadou vnitřních intervenujících proměnných. (HNS a VNS jsou uvedeny jen z didaktického důvodu. Jedná se o CNS pracující vždy jako celek.)

DOSEVOP má charakter horizontálně a hierarchicky vertikálně členěné prostorové matice sémiotických soustav, které sice představují funkční subsystémy, ale nemají charakter autonomních jednotek. Přesto je třeba upozornit, že každá sémiotická soustava má odpovídající řád konkrétního uspořádání znaků a svoje zákonitosti, podle kterých je možné vytvořit neomezené možnosti vztahů mezi znaky téže soustavy nebo znaky více soustav.

Pro aktualizaci DOSEVOP je z psychologického hlediska důležitá existence dvou vztahů, a to paradigmatického a syntagmatického. Paradigma-

tický vztah se realizuje prostřednictvím simultánní analýzy a syntézy, realizace syntagmatického vztahu se uskutečňuje prostřednictvím sukcesivní analýzy a syntézy. V systému se paradigmatické a syntagmatické vztahy mnohdy vzájemně prolínají.

DOSEVOP se skládá z ústřední části a komplementární (kontaktové) části. Ústřední část původního, motivem evokovaného smyslu má rozhodující úlohu při předávání povelů pro kontaktovou část, která aktualizuje jedno nebo více VSUSEVOP. Impuls pro tento proces (sémantická modulace smyslu), který může mít dvojí charakter, dává variováný motiv. V prvním případě segmenty DOSEVOP vstupují do jednoho nebo více VSUSEVOP, přičemž původní varianta zaniká a vytváří se nová. Druhou možností je vstup segmentů VSUSEVOP do původního DOSEVOP v různých rovinách současně. V obou případech se nejedná o pouhou reprojekci původního systému, ale o zcela novou kvalitu. Celý proces má velký význam pro formování kontinuálního sdělení či výpovědi výtvarníka, kde se uplatňuje jednotící smysl sémanticky modulovaný mezi DOSEVOP-N, VSUSEVOP a DOSEVOP-N'.

Zamyslíme-li se nad významy znaků v různých sémiotických soustavách, potom musíme souhlasit s J. Horeckým (1978), který říká, že tyto významy jsou výsledkem mj. konjunkcí sémantických rysů, které tvoří obsah příslušných znaků. Domníváme se, že tyto sémantické rysy, které jsou v konkrétním DOSEVOP součástí jeho ústřední části, mají především denotativní, signifikantní a komunikativní funkci. Jsou podmíněny individuálními zkušenostmi a zkušenostmi sociálními. Sémantické rysy komplementární části DOSEVOP se vyznačují labilitou, jsou podmíněny především situačně, váží se s novými podněty a mají především funkci konotativní a transformační. Svou koncovou pozicí umožňují aktualizaci jednoho nebo více VSUSEVOP.

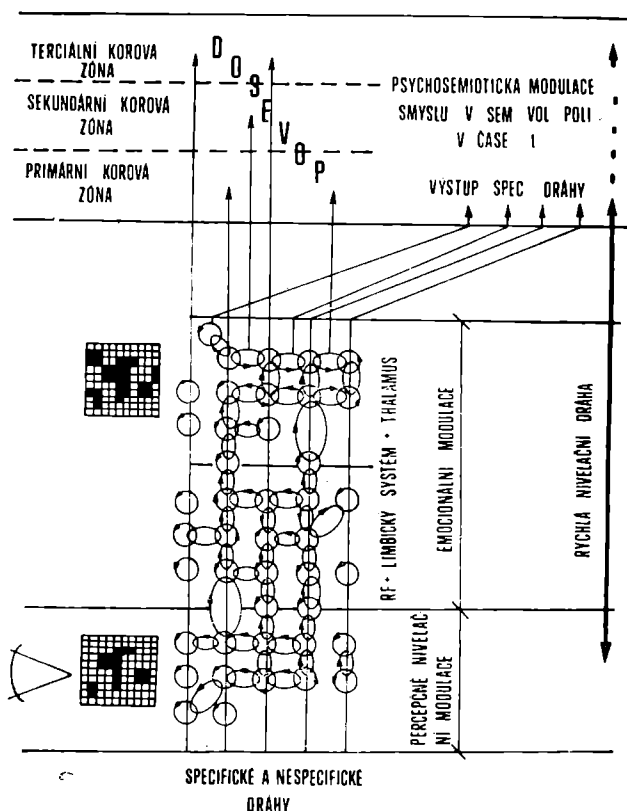
Je samozřejmé, že jeden smysl, jedno DOSEVOP, nevyčerpává myšlenkovou činnost. V závislosti na proměných vnějších a vnitřních podmínek působících na subjekt v čase t a v závislosti na přepojování zaměřenosti osobnosti se může stejným postupem, jaký jsme popsali výše, evokovat jiný smysl v závislosti na působící objektivní realitě a tím aktualizovat jiné DOSEVOP. Dosavadní DOSEVOP ztrácí na významu pro subjekt a jako celek se rozpadá.

Z pohledu neuropsychologie musíme v tomto případě vycházet z existence globálního otevřeného dynamického systému, kterým je CNS. V tomto kontextu je zřejmé, že ani výše uvedené procesy nemohou probíhat izolovaně. Jestliže subjekt zůstává v estetickém vztahu k objektivní realitě, potom část dočasných nervových spojů (dynamických stereotypů) zaniklého DOSEVOP zůstává zachována a mohou se eventuálně snadněji zapojovat do aktualizovaného jiného DOSEVOP, vzniklého na podkladě nového evokovaného smyslu. Pro tuto skutečnost svědčí i ten fakt, že za určitých podmínek mohou být denotace identické, ale smysl různý.

NEUROPSYCHOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA VZNIKU DOSEVOP

Již na počátku této studie jsme uvedli, že dílčí cíl našeho výzkumného zaměření spočívá ve snaze odhalit zákonitosti transformace sémanticky modulovaného smyslu do DOSEVOP a odhalit některé zákonitosti znakového odrazu. Současně bychom chtěli přispět k objasnění dialektického vztahu mezi fyziologickými a psychickými jevy, jejichž společnou materiální základnu tvoří CNS.

Neuropsychologická charakteristika vzniku DOSEVOP v čase t je graficky vyjádřena na obr. č. 2.

Obr. 2. Neuropsychologická charakteristika vzniku DOSEVOP v čase t

Vycházíme z existence postupné třístupňové modulace původních vstupních signálů, např. zrakových, jejichž energie je v procesu nervového odrazu zakódovaná prostřednictvím akčních potenciálů nervových vláken do časoprostorového kontinua synaptických potenciálů. Nedílnou součástí třístupňové modulace je tzv. rychlá nivelační dráha — RND.

Jakýkoliv podnět, který je v oblasti sítnice zakódovaný do časoprostorového kontinua synaptických potenciálů, představuje současně základ ultrakrátkodobé paměti s průměrnou dobou trvání 0,25 sec. Ultrakrátkodobá paměť umožňuje vydělování z tohoto záznamu podstatných informací. Během uvedeného procesu jsou oči fixovány na konkrétní podnět, poté následuje v setinách vteřiny přesun těchto očních bulbů na jiný podnět, dochází k opětné fixaci a k vyčlenění další podstatné informace. V období uvedených mikropohybů dochází k evokaci RND, která má zpětnovazebný charakter. V období mikropauz jsou impulsy evokovanou RND převáděny do mozkové kůry a z ní zase zpět do sítnice. RND pomocí vzestupných a sestupných kolaterál nervových vláken současně vyrovnává přibližně na stejnou úroveň metabolické a energetické pozadí sítnice, kde je zakódovaná informace, s pozadím adekvátních částí CNS. Proto hovoříme o této dráze jako o nivelační.

Ty části sítnice, ve kterých se v daném okamžiku realizuje nervový odraz a vyčleňování podstatných informací, mají přímé, nedomulované spojení s mozkovou kůrou, která prostřednictvím RND některé kódy facilituje, jiné inhibuje. Tyto vstupní facilitované kódy se nacházejí ve vrstvách sítnice a jsou prostřednictvím specifické zrakové dráhy a nespecifické dráhy převáděny do příslušných podkorových a korových oblastí CNS.

Sítnice, ve které se uskutečňuje první stupeň modulace, a to percepčně nivelační modulace, představuje složitou soustavu neuronů, která obdobně, jako je tomu v mozkové kůře, tvoří několikvrstevnou strukturu. Až po IV. vrstvu jsou v sítnici zastoupeny především fotoreceptory. Ve IV. a V. vrstvě se nacházejí tzv. bipolární buňky, které přijímají a předávají kódovanou informaci v podobě akčních potenciálů mezi skupinami sousedních receptorů. Na jejich činnost navazují neurony v VI. a VII. vrstvě, které zde tvoří bohatou horizontální pletěň dendritů propojenou s opačně situovanou pletěň amakrinních buněk, jejichž axony pronikají k vnějším vrstvám sítnice a dendrity k vnitřním vrstvám sítnice. Tím uzavírají kruhovou charakteristiku nervových dějů v sítnici. Kruhová charakteristika nervových dějů umožňuje kódování zrakových signálů v průběhu nervového odrazu do časoprostorového kontinua synaptických potenciálů, které představují vyčleněnou podstatnou informaci z jednotlivých úseků sítnice. Jak již bylo uvedeno, mozková kůra se v této kruhové charakteristice uplatňuje prostřednictvím impulsů probíhajících sestupnými nervovými vlákny RND. Celý proces označujeme jako percepčně nivelační modulaci. Takto modulovaná kódovaná informace je transformována prostřednictvím výběžků gangliových buněk VIII. vrstvy sítnice do průběhu specifické zrakové dráhy a do průběhu nespecifické dráhy. Ještě než se zaměříme na popis dalšího modulování kódované informace, dokončíme charakteristiku RND, jejíž aktivizace časově předbíhá dalšímu průběhu nervových impulsů ve výše zmíněných drahách. RND během svého průběhu retikulární formaci až po pulvinar, kde začíná thalamický neuron této dráhy, vysílá četné kolaterály jak vzestupného, tak i sestupného charakteru. Ovšem podstatně méně kolaterál v tomto průběhu přijímá. Tím nedochází ke zpožďování v důsledku eventuálních modulací na jednotlivých etážích CNS a impulsy jsou v nejkratší možné době předávány jak do příslušných oblastí mozkové kůry, tak i zpět k neuronům sítnice. Axony RND vy-

sílají ascendentní kolaterály až do 1. vrstvy mozkové kůry, kde z těchto kolaterál odstupují horizontální větve (tyto horizontální větve odstupují i v průběhu axonu jednotlivými vrstvami mozkové kůry, kde vytvářejí kontakty s kolaterálami axonů menších pyramidových buněk a tímto způsobem se napojují na intrakortikální neuronové okruhy, ať již integrační, asociační či projekční). Kruhový charakter přenosu kódovaných nervových podráždění po určitých drahách v jednotlivých vrstvách mozkové kůry zabezpečují např. U-vlákna hvězdicových buněk VI. vrstvy. Tento kruhový charakter umožňuje udržet aktivitu jednotlivých oblastí mozkové kůry i bez následného přímého kontaktu se sensorickým vstupem. Kroužení kódovaných nervových vzruchů je podkladem krátkodobé paměti a ta tvoří předpoklad pro rozvoj dlouhodobé paměti.

RND zabezpečuje v desetinách vteřiny korové zpracování aferentní informace a orientaci subjektu na nové nebo neobvyklé objekty v obklopujícím ho prostředí, zabezpečuje přepojování pozornosti k těmto signálům, ovlivňuje rozvíjející se motiv, záměr atd. Z neurofyziologického hlediska se to projevuje aktivizací spojů thalamo-kortikothalamo-kortikálních, čímž je zabezpečena koordinace specifického a nespecifického systému přes mozkovou kůru a současně propojení jednotlivých oblastí této kůry přes thalamus. Tím je zajištěna optimální reakce na složité měnící se podnětové pole v podobě rozvíjejícího se časoprostorového kontinua synaptických potenciálů, které jsou ve svém průběhu percepčně a emocionálně modulované.

Nyní se vrátíme k průběhu specifické zrakové dráhy a nespecifických drah. O percepčně nivelační modulaci z RND facilitovaných kódů jsme se již zmínili. Tato kódovaná informace postupuje specifickou dráhou středním mozkem, thalamem do mozkové kůry a nespecifickou dráhou do retikulární formace a limbického systému, kde se realizuje emocionální modulace, viz Kulka, Vašina, 1980, Vašina, 1980. Podkorová oblast je připravena na tyto kódy impulsy probíhající ascendentními kolaterálami RND. Rozvíjející se motivační charakteristika představuje dialektickou jednotu vnější pobídky, incentive a dominantní vnitřní potřeby. V našem konkrétním případě člověk vstoupil do estetického vztahu s objektivní realitou.

V oblasti retikulární formace a limbického systému je podstatná a emocionálně modulovaná informace, zakódovaná do časoprostorového kontinua synaptických potenciálů, převedena přes specifická a nespecifická jádra thalamu do thalamo-kortiko-thalamo-kortikálních nervových okruhů.

Specifická zraková dráha končí v primární korové zóně, v projekční zrakové oblasti týlního laloku. Zde je rozvinuta především IV. vrstva neuronů, jejíž jednotlivé úseky se vyznačují selektivním zpracováním přicházející informace. (Např. jeden úsek reaguje na rovné čáry, jiný na lomené čáry atd.)

Axony pyramidových buněk IV. vrstvy m. j. vysílají kolaterály k pyramidovým buňkám III. a II. vrstvy. Tím je zabezpečené propojení primární a sekundární korové zóny. Sekundární korové zóny překrývají primární a uskutečňují komplexnější a méně specifickou analýzu a syntézu. Neurony tuto úlohu zabezpečují především krátkými axony. Ve třetí

vrstvě končí i některá aferentní specifická vlákna a vlákna přivádějící impulsy z korových polí téže hemisféry nebo druhostranné hemisféry.

Terciální zóna překrývá sekundární zóny a tím je dána i její funkce. Zabezpečuje paradigmatickou organizaci při formování výpovědi, zabezpečuje simultánní analýzu a syntézu a v našem případě i složité gnostické funkce.

Tímjsme dospěli k poslední, psychosémiotické modulaci smyslu v sémantických volumenálních polích v čase t. Mnohé již bylo uvedeno v kapitole DOSEVOP a VSUSEVOP. Popsali jsme rozvoj motivu, záměru, který bere v úvahu dřívější analogické situace, porovnává dosažené výsledky s očekávanými výsledky apod. Motiv evokuje v permanentním, neuvědomovaném toku myšlenkové činnosti smysl. Smysl podstupuje proces psychosémiotické modulace v kruhovém charakteru nervové činnosti při souhře aferentních a eferentních systémů jednotlivých vrstev mozkové kůry. Tyto pochody jsou současně ověřovány motorickými akty, praktickými úkony apod.

DOSEVOP se realizuje v kruhové charakteristice nervové činnosti a představuje otevřený systém s nezbytným časoprostorovým parametrem. Pod vlivem měnicích se vnějších a vnitřních podmínek se neustále mění rozsah pracovních oblastí v emocionálně-kognitivní struktuře CNS, v jejichž kontextu se DOSEVOP realizuje.

Z Á V Ě R

V této studii jsme rozpracovali dílčí část teoretické základny vědecko-výzkumného úkolu SPZV VIII-6-6/6, která navazuje na předešlou práci zabývající se psychosémiotickou dimenzí komunikace uměním. Vzhledem k tomu, že chceme přispět i k objasnění dialektického vztahu mezi fyziologickými a psychickými jevy, jejichž společnou materiální základnu tvoří CNS, dáváme celou problematiku do kontextu neuropsychologie. Současně jsme si vědomi toho, že ověření teoretických závěrů týkajících se v tomto případě sémantického volumenálního pole si vyžádá značného experimentálního úsilí. Pobídkou v této činnosti je nám vědomí toho, že ověřené teoretické postuláty nám pomohou v praxi zaměřené na využití původní komunikační znakové techniky v průběhu psychoterapie neuróz. Současně chceme najít nové postupy při výuce komunikaci uměním.

L I T E R A T U R A

- Horecký, J.: Základy jazykovedy. Bratislava 1978.
 Kulka, J., Vašina, L.: Estetické emoce. Čs. psychol., 1980, XXIV, 4, 356—367.
 Vašina L.: Estetické emoce a barevné komponenty v umění. Universitas, 1980, 5, 20—24.
 Vašina, L.: Psychosémiotická dimenze komunikace uměním v kontextu neuropsychologie. Čs. psychol., 1981, XXV, 2, 149—161.
 Zvegincev, V. A.: Jazyk i lingvističeskaja teorija. Moskva 1973.

СЕМАНТИЧЕСКОЕ ВОЛУМЕНТАЛЬНОЕ ПОЛЕ — ПСИХОСЕМИОТИЧЕСКАЯ И НЕВРОПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА

Работа представляет собой частичную теоретическую статью в научно-исследовательской деятельности кафедры психологии. Настоящие исследования осуществляются в течение следующего пятилетнего плана.

Собственная концепция исходит из факта, что исходной точкой какого бы то ни было сообщения является мотив эвокующий смысл. Каждое произведение изобразительного искусства представляет собой семиотическую систему. Задачей воспринимателя является открыть из этого произведения художником закрытый семантически модулированный смысл. Смысл понимается как психологический композитум, частью которого является познавательная, оценочная и регулировочная модальность и одновременно также исходный мотив.

Настоящая работа направлена в разработке собственной концепции доминирующего семантического волументального поля (DOSEVOP) и субдоминирующего семантического волументального поля (VSUSEVOP), среди которых семантически модулирован смысл. DOSEVOP имеет характер открытой динамической системы с пространственной характеристикой, изменяемой временными параметрами и рядом внешних и внутренних влияющих переменных величин. Вся концепция основана на психосемиотических, невропсихологических и неврофизиологических знаниях.

THE SEMIOTIC VOLUMENAL FIELD—ITS PSYCHOSEMIOTIC AND NEUROPSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS

The present paper is devoted to the theoretical problem which is part of the scientific activity of the psychology department. The research will be realized during the following five-year plan.

The author's conception stems from the fact that the starting point of every communication act is a motive, which evokes the sense. Every work of art can be conceived as a semiotic system and the aim of a perceiver is to decode the meaning which is incorporated in the work. The sense is a psychological compositum which consists of cognitive, evaluative and regulative modalities and in the initiative motive, too.

The presented study is concretely directed to the creation of the author's conception of the dominant semantic volumenal field (DOSEVOP) and the corresponding (subdominant) semantic volumenal field (VSUSEVOP) between which the sense is semantically modulated. DOSEVOP has a character of a dynamic system with a space characteristics, which are varied by time parameters with intervening variables. All the conception is based on psychosemiotic, neuropsychological and neurophysiological achievements.